

minum 18. Et eant sunt eum. (21. Et procedens, relictis relictis supra, n. 1.)
relictis secuti sunt eum. (19. Et progressus, supra, n. 4.)
A. et vocavit eos.

B. 20. Et statim vocavit illos alios duos fratres Jacobum et Joannem (supra, n. 1.)

A. 22. Illi autem, statim relictis relictis,
C. 11. Et subducti ad terram navibus (4),
Et patre secuti B. Et relicto patre suo Zebedæo sunt eum f. (23. in navi cum mercenariis, et circumibat, c. 40, n. 1.)

B. Secuti sunt C. Relictis omnibus secuti sunt eum f. (12. Et factum est, c. 44.)

(1) Non quod simul atque vidit, eos vocaverit; vidit enim primum, postea editum miraculum capture piscium; ac tum vocavit, et secuti Christum quatuor Apostoli, ut patet ex C.

(2) Stagnum Genesareth, mare Galilææ, mare Tiberiadis, varia sunt nomina ejusdem lacus.

(3) Ut id concilietur cum A et B, intelligendum videtur, navibus subductis piscatores alios alius fuisse ministerii distentos, ut fieri solet; fuisse qui purgant retia, fuisse qui resarcirent; quosdam et ex illore expertos nam quid capere possent; haque partem eorum in navibus fuisse, partem in illore.

(4) Verisimile est Jacobum et Joannem unam tantum navim habuisse, sicut Petrum et Andream; hinc autem adduximus ex C, in plurali, subductis navibus, quia hæc circumstantia, que satis notata digna est, sermone de quatuor Apostolis dicitur, et quia sequendo hunc ordinem vocationis eorum, alibi commodius non potuit collocari.

INGRESSUS CAPHARNAUM. DOCTRINA. SPIRITUS IMMUNDUS.

CAPUT XXVII.

C. IV. 51. Et descendit,

B. I. 21. Et ingressus Capharnaum, in finibus Zabulon et C. In Capharnaum civitatem Galilææ,

ris trans Jordaneni, Galilæa gentium : 16. Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam; et sedentibus in regione umbre mortis, lux orta est eis. (17. Exinde capit, c. 24.)

C. Ibi que docebat illos sabbatis. 22. Et stupescunt in doctrina ejus, quia in potestate erat sermo ipsius. 53. Et in synagoga erat homo habens dæmonium immundum;

B. Et exclamavit, C. Et exclamavit voce magna, 24. Dicens: Quid

nobis, et tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te, quis sis, Sanctus Dei. 55. Et increpavit illum,

C. Jesus, dicens: B. 25. Et comminatus est ei Jesus, dicens: Oblutesce, et exi ab eo.

B. Exiit ab eo.

C. Et cum projecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. 56. Et factus est pavor in omnibus,
B. 27. Et mirati sunt
C. Et colloquebantur ad invicem

C. Dicentes. B. Omnes, ita ut conquirent inter se dicentes: Quidnam est hoc? C. Quod est hoc verbum? B. Quænam doctrina hæc nova? C. Quia in potestate et virtute

B. Quia in potestate

C. Imperat immundis spiritibus,
B. Etiam spiritibus immundis imperat, et obediunt ei,
C. Et exiunt?

B. 28. Et processit rumor ejus statim,

B. In omnem regionem. C. 57. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.
B. Galilææ.

SOCRUS SIMONIS. OMNES MALÉ HABENTES.

Constat ex B et C istud contigisse proximè post præcedens, imò, ut apparet, eodem die. A autem post sermonem in monte, cum narrasset Dominum ingressum Capharnaum sanasse servum Centurionis, eà occasione rediit ad ea narranda quæ post primum ingressum contigerunt. Vide titulum cap. seq.

CAPUT XXVIII.

C. IV. 58. (Fer. 5 post Dam. 3 Quadr.; et sabb. 4 temp. Pentec.) † Surgens autem Jesus de synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur.

B. 50. Decumbat autem socrus Simonis febricitans.

A. VIII. 14. Et cum venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum ejus jacentem et febricitantem.

C. Magnis febribus.
B. Et statim dicit ei de illa,
C. Et rogaverunt illum pro eâ.

A. 15. Et tetigit manum ejus:

C. 59. Et stans super illam imperavit febrim.

et dimisit eam febris;

C. Et dimisit illam: et continuo surgens ministrabat illis.
B. Et ministrabat eis.

A. 16. Vespere autem facta, C. 40. Cum autem sol occidisset,
B. Afferebant ad eum omnes malè habentes, et dæmonia habentes,
B. 54. Et curavit multos,

B. Et cum projecisset illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit. 56. Et factus est pavor in omnibus,
B. 27. Et mirati sunt
C. Et colloquebantur ad invicem

C. Dicentes. B. Omnes, ita ut conquirent inter se dicentes: Quidnam est hoc? B. Qui vexabantur variis languoribus; et
C. Quia in potestate et virtute

daemonia multa efficiebat. ut omnes malè habentes curavit. 57. ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem (c. 53, v. 4.): Ipse infirmitates nostras accepit; et angustationes nostras portavit. (18. Videns autem, c. 50.)

Et non sinebat ea loqui, quoniam sinebat eam loqui, quia in es Filius Dei; et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebat ipsum esse Christum.

EGRESSUS IN DESERTUM. PRIMA PERAGRATIO GALILÆÆ. (V. 2, c. 56, n. 4.)

Ex B et C constat hunc egressum contigisse ante reprehensionem scribæ, licet eam A proximè superioribus subjungat: hæc enim ad eum continuè narratur à B, ut videatur Dominum ipso die ingressum Capharnaum docuisse, et omnia hæcenus narrata fecisse, et postredie mane egressum. Non tamen hæc sic accipienda; et Dominum non diu quidem, sed aliquandiu tamen mansisse, et aliquoties docuisse, intelligitur ex eo quòd B et C ad ingressum dicunt: Et docebat eos sabbatis; præterquam quòd verisimile non est, Dominum unquam nocte hæsisse Capharnaum, præsertim cum eo venisset habitandi causâ. Vide titulum cap. seq.

CAPUT XXIX.

C. IV. 42. Facta autem die egressus ibat in desertum locum, ibique orabat. 56. Et prolocutus est eum Simon, et qui cum illo erant. 57. Et, cum invenissent eum, dixerunt ei: Quia omnes querunt te. 58. Et ait illis: Eamus in proximos vicus et civitates, ut et ibi prædicem; ad hoc enim veni. C. Et turbæ requirebant eum, et venerunt usque ad ipsum; et detinebant illum ne discederet ab eis. 45. Quibus ille ait: Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei; quia ideo missus sum.

C. 44. Et erat B. 59. Et erat prædicans in synagoga eorum, et in omni Galilæa,

agogis Galilææ, et dæmonia ejiciens. (4. Et tem (V. 1. Factum est ad eum, c. 44.) autem, c. 26.)

REPREHENSIO TRIUM.

Hæc reprehensio et accessus ad mare, cum sedatione tempestatis, et historiâ porcorum, ita coherent quòd A, ut se junget non possint. Et hæc in dictâ peragratiōe, antequam Dominus rediret Capharnaum, penè certum est ex A, et magis ex eo quòd nihil eorum que B et C narrant usque ad sedationem tempestatis, possit ipsam hanc sedationem præcedere, ut suis locis videbitur. Fuerunt itaque hic intertempore narratiōes B et C, et sequenda narratiō A, qui reversus ad ea que post primum ingressum Capharnaum contigerunt, nulla ordine narrat. Egressus autem in desertum mentionem non fecit, quia jam c. 4 sui Evangelii. 25 generaliter descripsit dictam peragratiōem quæ capit ab hoc egressu.

CAPUT XXX.

A. VIII. 18. Videns autem Jesus turbas multas circum se, jussit ire trans fretum (1). 19. [et]

C. IX. 57. Factum est autem: ambulantiibus illis in viâ (2),

C. Dixit quidam A. Accedens unus scriba, ait ad illum: Sequar illi: Magister, sequar te quòcumque ieris. 20. Et dicit ei Jesus: ris. 58. Dixit illi Vulpes foveas habent, et volucres Jesus: Vulpes foveas habent, et volucres colli nidus, et vos non habet ubi caput reclinet.

Lucres celli autem; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

C. 59. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem

dixit: Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum. 22. Jesus autem ait illi: Sequere me. 20. Et dicit ei Jesus: Sine ut mortui sepeliantur mortuos suos:

C. Tu autem vade, et annuntia regnum Dei. 61. Et ait alter: Sequar te, Domine, sed permittite mihi primum renuntiare his que domi sunt. 62. Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retrò, aptus est regno Dei. (X. 1. Post hæc autem, c. 79, n. 4.)

(1) Cum jussisset Dominus discipulos parare se ad transfretandum, in itinere accessit scriba.

(2) Loquitur quidem C de viâ quæ Dominus ascendebat Jerusalem; et viâ dubium quin aliquid eorum quæ narrat, ut forte quod de tertio, in hæc viâ contigerit; sed quia ejus occasione etiam reprehensionem scribæ conjungit, quæ nunc in viâ hæc ad mare contigit, has tres reprehensiones, licet diversis temporibus et locis contigerint, hic collocandas putavimus.

TEMPESTAS SEDATA.

Quòd sit eadem tempestas ab A, B et C descripta, potest ex eo quòd in singulari terminus transfretationis sit expressus in regionem Cæsariensium, ubi dæmones in porcos expulsi. Quòd autem in transfreta-

tione contigerit de quâ cap. præced., constat ex A. Nam quod B et C de eâ post parabolas tantum mentionem habent, nihil facit; certum est enim dictus esse hæc parabolas post Matthæi vocationem, et post sermonem in monte, hæc vero tempestatem antè contigisse. Item quod B dicit, in illâ die, cum serò esset factum, explicatur per C, qui eundem ordinem secutus est in hæc verba: Factum est in unâ die; et familiare est Evangelistis passim ejusmodi formulæ: Illo die, illo tempore, tunc, etc., non significare tempus rei proximè narratæ, sed narrandæ, potius, vel aliud indeterminatè. Nota etiam cum verisimile sit dictas parabolas habitas esse à Christo ad idem litus, propè quod longè ante orta erat, et sedata hæc tempestas, eâ occasione B tempestatis historiam ad parabolas adhibuisse.

CAPUT XXXI.

B. IV. 35. Et ait illis in illâ die, in unâ die, A. VIII. 25. Et (Dom. 4 post Epiph.) ascendente eo in naviculam, C. et ipse ascendit in naviculam, et ejus:

B. Transivimus contra stagnum, C. Et ait ad illos: Transfretum trans stagnum.

B. 56. Et dimittentes turbam, assumunt eum, ita ut erat in navi, C. Et ascenderunt;

B. Et alie raves erant eum illo. C. 25. Et navigantibus illis obdormivit.

A. 24. Et ecce motus magnus factus est in mari, B. 57. Et facta est procella magna venti,

C. In stagnum, A. Ita ut navicula operiretur fluctibus:

C. Et complebatur, et periclitabantur, B. Et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. 38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens.

C. 24. Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes:

B. Et excitant eum et dicunt illi:

C. Præceptor, perimus. B. Magister, non ad te pertinet, quia perimus?

A. 26. Et dicit eis Jesus: quid timidi estis, modicæ fidei?

A. Tunc surgens imperavit ventem et mari.

B. 39. Et exurgens comminatus est vento;

C. Et cessavit, et B. Et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus; et facta est tranquillitas magna. 40. Et ait illis (1): Quid timidi estis, necdum habetis fidem?

C. Ubi est fides vestra? A. 27. Porrò homines mirati sunt,

B. Et timerunt timore magno; et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia quis, putas, hic est, quia.

A. Dicentes: Quis est hic, quia B. Et timerunt timore magno; et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste; quia C. Et ventis, et mari imperat;

C. Obediunt ei? A. Veni, et mare obediunt ei? (2)

(1) Verisimile est Dominum, statim atque excitatus est, dixisse, quid timidi estis, modicæ fidei, ut habet A, et sedata tempestate, cum vix essent apud se discipuli, ea dixisse que habent B et C. Timor autem hic et admiratio tanta argumentum sunt, hæc in initio predicationum Christi contigisse; post parabolas enim videntur magis assuefacti fuisse miraculis discipuli, quam ut adeo timerent ac mirarentur.

LEGIO DÆMONUM. PORCI SUBMERSI.

In hæc dæmonum ejectione, A, B et C, omninò conveniunt, præter quam quod A duos dæmonicos commemorat, unicum verò B et C. Quod sic apud auctores passim, præsertim apud S. Aug. l. 2, de Cons. Evang., c. 24, conciliatur, ut idem unus mentioerint B et C, tanquam personam memorant, de quo facti hujus fana latius, præclarissime frageverat. Quod attinet ad regionem Gerasenorum, sciendum est. Gradum hic habere apud A, Gergesenorum seu Gergesorum, à civitate Gergesa seu Gerasa, que est celebris trans Jordanem; apud B et C autem, Gadarenorum, ab alterâ civitate Gadara, non procul à præcedenti distitâ; unde quia eadem est regio, vulgata versio, Gerasenorum, habet in tribus his locis.

CAPUT XXXII.

1. Legio dæmonum ejecta.

C. VIII. 26. Et navigaverunt, A. VIII. 28. Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, B. V. I. Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum, C. Quæ est contra Galileam. 27. Et cum egressus esset de navi ad terram,

B. 2. Et exeuntes ei de navi occurrit C. Occurrit illi B. De monumentis C. Vir quidam B. In spiritu immundo, C. Qui habebat dæmonium jam temporibus multis, et vestimento non induebat, neque in domo manebat, sed

C. In monumentis. B. 5. Qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis jam quisquam poterat eum li-

tere. Et cessavit ventus; et facta est tranquillitas magna. 40. Et ait illis (1): Quid timidi estis, necdum habetis fidem?

C. Ubi est fides vestra? A. 27. Porrò homines mirati sunt,

B. Et timerunt timore magno; et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia quis, putas, hic est, quia.

A. Dicentes: Quis est hic, quia B. Et timerunt timore magno; et dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste; quia C. Et ventis, et mari imperat;

C. Obediunt ei? A. Veni, et mare obediunt ei? (2)

mus. gare: 4. Quoniam sæpè compedibus et catenis victus, diripisset catenas, et compedes comminisset; et nemo poterat eum domare; 5. Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat, clamans, et occidens se lapidibus:

A. Ita ut nemo posset transire per viam illam. C. 28. Is ut vidit Jesum longè, ecurrit,

C. Procidit ante illum, B. Et adoravit eum; C. Et exclamans voce magnâ, dixit: Quid mihi, et tibi est, Jesu Fili Dei altissimi?

A. 29. Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis, et tibi, Jesu Fili Dei?

B. 7. Et clamans ait: Quid mihi, et tibi, Jesu Fili Dei altissimi?

C. Obsecro te, ne me torqueas. B. 8. Dicebat enim illi: Esi, spiritus immunde, ab homine. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. Venisti huc ante tempus torquere nos?

B. Adjuro te per Deum, ne me torqueas. C. 29. Præcipiebat enim spiritui immundo ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, et vinciebatur catenis et compedibus custoditus; et ruptis vinculis agebatur à demonio in deserta.

B. 9. Et interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

A. 50. Interrogavit autem illum Jegabab eum: Quod tibi nomen est? Et dicit:

C. Et permisit illis. B. Ut in eos introeamus.

A. At illi exeuntes abierunt in porcos. C. 55. Exierunt ergo dæmonia ab homine;

C. Et intraverunt in porcos. B. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos.

B. Et magno impetu grex præcipitatus est in mare, C. Et impetu abiit grex per præcepsum in stagnum, et suffocatus est.

B. In mari. A. Et mortui sunt in aquis. C. 34. Quod ut viderunt factum A. 55. Pastores C. Qui pascebant

B. 14. Qui autem pascebant A. Autem fugerunt: B. Eos, fugerunt,

B. Et nuntiaverunt in civitatem, A. Et venientes in civitatem,

C. Fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem, B. Et in agros C. Et in villas, A. Nuntiaverunt omnia, et de eis qui dæmonia habuerant.

C. 55. Exierunt autem videre quod factum est. B. Et egressi sunt videre quod esset factum.

B. 15. Et veniunt ad Jesum: C. Et venerunt ad Jesum; et invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant:

Qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sane mentis; et timerunt. 16. Et narraverunt illis qui viderant, C. Vestitum, ac sanâ mente, ad pedes ejus; et timerunt. 36. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant,

C. Quomodò sanus factus esset à legione: B. Et de porcis.

A. 54. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu: C. 37. Et rogaverunt illum. B. 17. Et viso eo, rogare ceperunt eum

A. Et, viso eo, rogabant, ut transiret à finibus eorum;

C. Ut discederet ab ipsis; B. Ut discederet de finibus eorum;

C. Quia magno timore tenebantur, Ipse autem ascendens navim reversus est.

C. Ut permisit illis. B. Ut in eos introeamus.

A. At illi exeuntes abierunt in porcos. C. 55. Exierunt ergo dæmonia ab homine;

C. Et intraverunt in porcos. B. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos.

B. Et magno impetu grex præcipitatus est in mare, C. Et impetu abiit grex per præcepsum in stagnum, et suffocatus est.

B. In mari. A. Et mortui sunt in aquis. C. 34. Quod ut viderunt factum A. 55. Pastores C. Qui pascebant

B. 14. Qui autem pascebant A. Autem fugerunt: B. Eos, fugerunt,

B. Et nuntiaverunt in civitatem, A. Et venientes in civitatem,

C. Fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem, B. Et in agros C. Et in villas, A. Nuntiaverunt omnia, et de eis qui dæmonia habuerant.

C. 55. Exierunt autem videre quod factum est. B. Et egressi sunt videre quod esset factum.

B. 15. Et veniunt ad Jesum: C. Et venerunt ad Jesum; et invenerunt hominem sedentem, à quo dæmonia exierant:

Qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, et sane mentis; et timerunt. 16. Et narraverunt illis qui viderant,

C. Quomodò sanus factus esset à legione: B. Et de porcis.

A. 54. Et ecce tota civitas exiit obviam Jesu: C. 37. Et rogaverunt illum. B. 17. Et viso eo, rogare ceperunt eum

C. 58. Et rogabat illum vir à quo demonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem cum Jesus, dicens: 59. Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus.

B. 20. Et abiit, et narra quanta tibi fecit Deus.

C. Praedicans quanta illi fecisset Jesus.

(1) Graeco hic habet, erat autem longè. Sensus idem: Grex enim ille longè fuisse dici potest collatus ad eos, qui Christo erant proximi; non longè tamen, quia in prospectu.

(2) Non passum, ut videtur primà fronte, sed quod porci essent fermè bis mille; ut ex Graeco constat.

PARALYTICUS.

Hic locanda fuit historia paralytici. Hanc enim A cum sua vocatione, disputatione de jejuniis, et accessu Jairi, quæ ordine prosecuitur, ita conjungit, ut et curâ paralytici dictam demonum ejectionem statim subsequatur, et accessu Jairi à fine disputationis de jejuniis separari omnino non possit: habet enim A, infra, c. 55: Hæc illo loquente ecce princeps unus accessit. Quod autem B et C ejectioni demonum proximè subjecerit adventum Jairi, quasi accessisset appellente Domino, occasio fuit idem litus, ad quod postea Jairus accessit. Dominumque invenit, ut patet ex B, infra, c. 55, ubi incipiens historiam Jairi ait de Jesu, et erat circa mare. Quantum verò ad intermedia quæ gesta sunt inter appulsum Domini ad litus, et accessum Jairi, ea prius eodem ordine narravit B et C. Honorum ergo contextum multum hic habere hiatus, ne mireris.

CAPUT XXXIII.

1. Jesus docens in Capharnaum.

A. IX. 1. Et (Dom. 18, post Pentec.) † ascendens in naviculam transfretavit.

C. VIII. 40. Factum est autem cum redisset Jesus, B. V. 21. Et cum transcendisset [Jesus] in navim rursùm trans fretum, convenit turba multa ad eum, et (erat circa mare (1), c. 55, n. 1.)

C. Excipit illum turba: erant enim omnes expectantes eum (41. Et ecce venit, c. 55, n. 1.)

A. Et venit in civitatem suam;

B. II. 1. Et iterùm (2) intravit Capharnaum post dies; 2. Et auditum est quòd in domo esset; et convenerunt multi, ita ut non caperet, neque ad januam.

C. V. 17. Et (Fer. 6, quatuor temp. Pent.) † factum est in unâ dierum, et ipse sedebat docens; et erant Pharisei sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castro Galilæe, et Judæe et Jerusalem.

B. Et loquebatur eis verbum;

C. Et virtus Domini erat ad sanandum eos (5).

B. 18. Cùmque ascenderet navim, cepit illum deprecari qui à demonio vexatus fuerat, ut esset cum illo: 19. Et non admisit eum; sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis, quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui.

C. Et abiit per universam civitatem,

B. Et cepit prædicare in Decapolis, quanta sibi fecisset Jesus; et omnes mirabantur.

(1) Graeco hic habet, erat autem longè. Sensus idem: Grex enim ille longè fuisse dici potest collatus ad eos, qui Christo erant proximi; non longè tamen, quia in prospectu.

(2) Non passum, ut videtur primà fronte, sed quod porci essent fermè bis mille; ut ex Graeco constat.

2. Remissio peccatorum paralytici.

C. 18. Et ecce viri portabant eum inferre, et ponere ante eum. 19. Et non inventies quæ parte illum inferrent præ turbâ, ascendunt supra tectum, et detrahunt eum, et ponunt eum in lecto.

B. 20. Quia non invenientes quæ parte illum inferrent præ turbâ, ascendunt supra tectum, et detrahunt eum, et ponunt eum in lecto.

A. Jacentem in lecto,

B. Qui à quatuor portabatur eum inferre, et ponere ante eum.

C. Et quærebant illum inferre, et ponere ante eum.

B. Nudaverunt tectum ubi erat; et patefacientes C. Per tegulas

B. Submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

C. In medium ante Jesum.

A. Et videns Jesus fidem illorum,

C. Dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.

B. Ait paralytico: Filii, dimittuntur tibi peccata tua.

C. Dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

A. 5. Et ecce quidam de scribis et Phariseis sedentes ad eum.

B. Et cogitantes de eum.

C. Scribæ et Pharisei

A. Dixerunt: Intrâ se:

B. 7. Quid hic sic loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

A. Hic blasphemat.

C. Eiusdem curatio.

C. 22. Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum,

A. 4. Et cùm vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit illis:

C. Quid cogitatis in cordibus vestris?

B. In cordibus vestris?

C. 23. Quid est facilius dicere:

Dimittantur tibi peccata: an dicere: Surge, et ambula?

A. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?

B. 9. Quid est facilius dicere paralytico: Dimittantur tibi peccata: an dicere: Surge, et ambula?

A. Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?

B. 9. Quid est facilius dicere paralytico: Dimittantur tibi peccata: an dicere: Surge, et ambula?

A. 5. Quid est facilius dicere: Dimittantur tibi peccata tua; an dicere: Surge et ambula? 6. Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terrâ dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

C. 24. Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terrâ dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

B. 12. Et staitim surrexit ille, et sublato grabato abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

A. 7. Et surrexit, et abiit in domum suam.

C. 25. Et confestim consurgens coram illis tulit lectum in quo jacebat, et abiit.

discipulos Joannis; et utroslibet promiscuè Christum interrogasse, quamvis diverso animo.

CAPUT XXXIV.

I. Matthæi vocatio.

C. V. 27. Et post hæc exiit;

A. IX. 9. Et cùm transiret inde Jesus (in festo S. Matth. Ap.) † vidit.

C. Et vidit A. Hominem

A. Sedentem in telonio,

C. Nominè Levi,

B. Sedentem ad telonium; et ait illi: Sequere me.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

A. Et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum.

sed qui malè habent. 52. Non veni vocare justos, sed peccatores.
B. Non necesse habent sani medico, sed qui malè habent: non enim veni vocare justos, sed peccatores.

C. Ad positiviam (1).

5. *Disceptatio de jejuniis.*

B. 13. Et erant discipuli Joannis,

A. 14. Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis,

B. Et Pharisæi jejunantes,

A. Dicentes:

C. 55. At illi dixerunt ad eum:

B. Et veniunt, et dicunt illi: Quare discipuli Joannis, et Pharisæorum jejulant; tui autem discipuli non jejulant?

A. Quare nos et Pharisæi jejunamus frequenter;

C. Quare discipuli Joannis jejulant frequenter, et obsecrationes faciunt, similiter et Pharisæorum; tui autem edunt et bibunt?

discipuli autem tui non jejulant?

A. Quare nos et Pharisæi jejunamus frequenter;

B. 19. Et ait illis Jesus:

C. 54. Quibus ipse ait:

A. 15. Et ait illis Jesus: Numquid possunt,

C. Numquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere jejunare?

B. Quamdiu spon- sus cum illis est, jejunare?

B. Numquid possunt filii nuptiarum,

A. Quamdiu cum illis est sponsus?

A. Filii sponsi lugere,

B. Non possunt jejunare. 20. Venient autem dies, cum auferetur ab eis spon- sus; et tunc jejunabunt in illis diebus.

B. Quanto tempore habent secum sponsum?

A. Venient autem dies, cum auferetur ab eis spon- sus; et tunc jejunabunt.

C. 53. Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab illis spon- sus; tunc jejunabunt in illis diebus.

A. Venient autem dies, cum auferetur ab eis spon- sus; et tunc jejunabunt.

C. 53. Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab illis spon- sus; tunc jejunabunt in illis diebus.

A. Venient autem dies, cum auferetur ab eis spon- sus; et tunc jejunabunt.

C. 53. Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab illis spon- sus; tunc jejunabunt in illis diebus.

B. 21. Nemo assumentem pannu rudis assuit vesti-

4. *Utres veteres.*

46. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus.

58. Dicebat autem et similitudinem ad illos: quia nemo commissuram à novo vestimento immittit in vestimentum vetus; alioquin et novum rupit, et veteri non convenit commissura à novo:

B. 21. Nemo assumentem pannu rudis assuit vesti-

A. Tollit enim plenitudinem ejus à vestimento, et pejor scissura fit.

A. Tollit enim plenitudinem ejus à vestimento, et pejor scissura fit.

mento veteri; alioquin auferit supplementum novum à veteri, et major scissura fit.

22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres; alioquin dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt; sed vinum novum in utres novos mitti debet. (25. Et factum est, c. 58.

A. 17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres; alioquin dirumpunt utres, et vinum effunditur, et utres perent. Sed vinum novum in utres novos mittunt, etambo conservantur.

(1) Gr. etiam habet hic in A et B, sicut Latium in C. ad positiviam.

(2) Vide tit. cap. seq.

JAIURUS. HÆMORRHOISSA.

Hic ponendam esse historiam Jaiuri, dubitari non potest ex contextu A, ut dictum est tit. cap. 55. B autem et C hic habent confectionem spicarum, quia de Jaiuro statim post ejectionem demonum in porcos, mentionem faciunt; in quo non dissentiant ab A, imò ejus ordinem conseruant, docendo tunc venisse ad hoc mare Jaiurum: quid enim mirum si quasi eodem die venerit narrarint, cum pauca, que antè narraverant, intercesserint, sicut et paucissimi dies. Vide tit. 55.

CAPUT XXXV.

1. *Accessus Jaiuri ad Christum.*

A. IX. 18. Hæc illo (Dom. 25 post Pent.) † loquente ad eos,

B. V. 21 (erat circa (1) mare).

A. Ecce princeps C. VIII. 41. Et ecce venit vir cui nomen Jaiurus, et ipse princeps

B. 22. Et venit Synagogæ erat: quidam de archi- synagogis, nomine Jaiurus:

A. accessit,

B. Et videns eum proci- dit ante pedes Jesu.

A. Et adorabat,

C. Rogans eum ut intraret in domum ejus: 42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, et hæc moriebatur.

A. Eum, dicens: B. 25. Et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia

mea defuncta est;

B. Veni, impone manum super eam

A. Et vivet. 19. Et

sequebatur eum,

B. Et comprimebant eum.

B. 25. Et mulier que erat in profusio sanguinis annis duodecim;

C. 45. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, que in medicos erogaverat

B. Omnia sua,

C. Nec ab ullo potuit curari.

B. Venit in turbâ retrò, et tetigit vestimentum ejus: 28. Dicebat enim, quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero.

C. 44. Accessit retrò, et tetigit fimbriam vestimenti ejus.

Ei confestim stetit fluxus sanguinis ejus.

45. Et ait Jesus:

B. 31. Et dicebant ei discipuli sui: Vi- des turbam com- primentem te, et dicitis: Quis me tetigit?

A. 22. At Jesus conversus, et

B. 53. Mulier verò

C. 47. Videns autem mulier quia non latuit,

B. Timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit,

C. Et proci- dit ante pedes ejus,

B. Et dixit ei omnem veritatem:

mea in extremis est;

A. Sed veni, impone manum tuam super eam,

B. Ut salva sit, et vivat. 24. Et

A. Sargens Jesus

B. Abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa,

A. Et discipuli ejus.

C. Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur.

2. *Hæmorrhœissa curata.*

A. 20. Et ecce mulier, que sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis;

B. 26. Et fuerat multa perpressa à compluribus medicis, et erogaverat

C. Omnem substantiam suam;

B. Nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat. 27. Cum audisset de Jesu,

A. Accessit in turbâ retrò, et tetigit fimbriam vestimenti ejus. 21. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero.

B. 29. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus, et sensit corpore quia sanata esset à plagâ.

50. Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem que exierat de illo, conversus ad turbam, ait: B. 32. Et circumspiciebat videre eam que hoc fecerat,

C. 47. Videns autem mulier quia non latuit,

C. Et ob quam causam tetigerit, eum; indicavit coram omni populo; et quemadmodum confestim sanata sit. 48. At ipse,

A. Videns eam, dixit (c. 48, v. 50): Confide, filia, fides tua te salvam fecit:

B. Vade in pace, et esto sana à plagâ tuâ,

A. Et salva facta est mulier ex illa horâ (5).

3. *Jaiuri filia suscitata.*

B. 55. Adhuc eo loquente, venit ab archisynagogo, dicens: Quia filia tua mortua est:

C. Noli vexare illum. 50. Jesus autem audito hoc verbo, respondit:

B. Noli timere, tantummodo crede.

B. 57. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, fratrem Jacobi.

58. Et veniunt in domum archisynagogi, et vidisset tibianes et turbam tumultuantem,

C. 51. Et cum venisset domum, non permisit, infra.)

52. Fiebant autem omnes, et plangebant illum.

B. 59. Et ingressus ait.

C. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit. 55. Et deridebant eum.

B. Puella non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum.

A. 25. Et cum ejecta esset turba,

B. Assumit patrem et matrem puella, et qui secum erant,

A. Intravit,

B. 41. Et tenens

C. 45. Ipse autem tenens manum.

C. Et ob quam causam tetigerit, eum; indicavit coram omni populo; et quemadmodum confestim sanata sit. 48. At ipse,

A. Videns eam, dixit (c. 48, v. 50): Confide, filia, fides tua te salvam fecit:

B. Vade in pace, et esto sana à plagâ tuâ,

A. Et salva facta est mulier ex illa horâ (5).

3. *Jaiuri filia suscitata.*

B. 55. Adhuc eo loquente, venit ab archisynagogo, dicens: Quia filia tua mortua est:

C. Noli vexare illum. 50. Jesus autem audito hoc verbo, respondit:

B. Noli timere, tantummodo crede.

B. 57. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, fratrem Jacobi.

58. Et veniunt in domum archisynagogi, et vidisset tibianes et turbam tumultuantem,

C. 51. Et cum venisset domum, non permisit, infra.)

52. Fiebant autem omnes, et plangebant illum.

B. 59. Et ingressus ait.

C. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit. 55. Et deridebant eum.

B. Puella non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum.

A. 25. Et cum ejecta esset turba,

C. Et ob quam causam tetigerit, eum; indicavit coram omni populo; et quemadmodum confestim sanata sit. 48. At ipse,

A. Videns eam, dixit (c. 48, v. 50): Confide, filia, fides tua te salvam fecit:

B. Vade in pace, et esto sana à plagâ tuâ,

A. Et salva facta est mulier ex illa horâ (5).

3. *Jaiuri filia suscitata.*

B. 55. Adhuc eo loquente, venit ab archisynagogo, dicens: Quia filia tua mortua est:

C. Noli vexare illum. 50. Jesus autem audito hoc verbo, respondit:

B. Noli timere, tantummodo crede.

B. 57. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, fratrem Jacobi.

58. Et veniunt in domum archisynagogi, et vidisset tibianes et turbam tumultuantem,

C. 51. Et cum venisset domum, non permisit, infra.)

52. Fiebant autem omnes, et plangebant illum.

B. 59. Et ingressus ait.

C. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit. 55. Et deridebant eum.

B. Puella non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum.

A. 25. Et cum ejecta esset turba,

B. Assumit patrem et matrem puella, et qui secum erant,

A. Intravit,

B. 41. Et tenens

C. 45. Ipse autem tenens manum.

C. Et ob quam causam tetigerit, eum; indicavit coram omni populo; et quemadmodum confestim sanata sit. 48. At ipse,

A. Videns eam, dixit (c. 48, v. 50): Confide, filia, fides tua te salvam fecit:

B. Vade in pace, et esto sana à plagâ tuâ,

A. Et salva facta est mulier ex illa horâ (5).

3. *Jaiuri filia suscitata.*

B. 55. Adhuc eo loquente, venit ab archisynagogo, dicens: Quia filia tua mortua est:

C. Noli vexare illum. 50. Jesus autem audito hoc verbo, respondit:

B. Noli timere, tantummodo crede.

B. 57. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, fratrem Jacobi.

58. Et veniunt in domum archisynagogi, et vidisset tibianes et turbam tumultuantem,

C. 51. Et cum venisset domum, non permisit, infra.)

52. Fiebant autem omnes, et plangebant illum.

B. 59. Et ingressus ait.

C. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit. 55. Et deridebant eum.

B. Puella non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum.

A. 25. Et cum ejecta esset turba,

manum puellæ, ait
illi :

A. Et tenuit ma-
num ejus.

C. Puella, surge.

B. 42. Et confes-
sus surrexit.

A. Et surrexit
puella.

C. 56. Et stupue-
runt

B. 43. Et præcepit
illis vehementer,

C. Et jussit illi
dari manducare.

(36. Et stupue-
runt, supra.)

ejus clamavit, dicens :

B. Talitha cumi (Act. 9, 40);
quod est interpretatum : Puella
(hic dico), surge.

C. 55. Et reversus est spiritus
ejus, et surrexit continuò. (Et jus-
sit, infra.)

B. Puella, et ambulabat; erat
autem annorum duodecim. Et ob-
stupuerunt stupore magno

C. Parentes ejus; quibus præcepit
tehementer ne alicui dicerent
quod factum erat. (IX. 1. Conocia-
tis autem, c. 56, n. 2.)

B. Ut nemo id sciret; et dixit
dari illi manducare. (VI. 1. Et egressus
inde, c. 54, n. 1.)

A. 26. Et exiit fama hæc in uni-
versam terram illam ¶.

(1) Hæc parenthesis non est Evangeliste, sed hic
apposita propter constructionem; tria enim hæc verba
huc referre visum est propter circumstantiam loci no-
ta dignam.

(2) Quia Jairus unicam filiam illam dicit diligebat, eam-
que graviter et periculosè laborantem reliquerat do-
mo, potest præ magno affectu utrumque dixisse Chri-
sto, scilicet: *Filias mea moritur, et fortè modo mortua
est*; vel certè hæc verba A: *Mortua defuncta est, sed
veni, etc.*, intelliguntur ut plerumque fit, hoc est, *mor-
tua est, nisi promptè venias; vel denique, quod proba-
bilis est, A. brevitas studens, ultimam tantùm peti-
tionem posuit nuntiatà morte filie.*

(3) Non quà horà Christus loquebatur, sed quà mul-
lier tetigerat eum; hic enim, sicut et per verba B, *esto
sana à plagâ tuâ*, non confert sanitatem, sed confir-
mat, et non ampliùs rediturum morbum significat.

Duo cæci. DEMONIACUS.

A. *satis significat istud contigisse Capharnaï, eunte Do-
mino ab Jairo in domum, in quam se recipere consu-
verat. Quoad demoniacum mutum, de quo hoc cap.
diximus est ab illis, de quibus alii Evangeliste alius
locis, ut ex diversis circumstantiis tanoteset. Idèò non
dubitandum de ordine.*

CAPUT XXXVI.

1. Duo cæci.

A. IX. 27. Et transeunte inde Jesu, secuti sunt eum
duo cæci clamantes, et dicentes: Miserece nostri, fili
David. 28. Cùm autem venisset domum, accesserunt
ad eum cæci. Et dixit eis Jesus: Creditis quia hoc
possum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.
29. Tunc tetigit oculos eorum, accesserunt
fidem vestram talit vobis. 30. Et aperti sunt oculi eo-
rum. Et comminatus est illis Jesus, dicens: Videte ne
quis sciat. 31. Illi exeuntes diffamaverunt eum in totâ
terrâ illâ.

2. I. demoniacus mutus. (V. 2, c. 49, et 5, c. 68.)

52. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei homi-
nem mutum, demonium habentem. 55. Et ejecto dæ-

monio, locutus est mutus, et mirate sunt turbe, di-
centes: Nunquàm apparuit sic in Israel. 54. Pharisei
autem dicebant (inf. 49, n. 2): In principe demonio-
rum eiecit demones. (55. Et circumcit, c. 56, n. 1.)

SECUNDUM PASCHA.

PROBÁTICA PISCINA. (V. 1, c. 19, 5; c. 58, 4; c. 12, 8.)
Si trium Evangelistarum A, B, C, hic tantum ratio
haberetur, omninò videretur hic sufficiens histo-
ria Nazareth, de quâ cap. 54; sed quia constat ex
omnibus antequàm iret Dominus Nazareth, dictas esse
parabolas; et ante has processisse electionem Aposto-
lorum, et sermonem in monte, cum quibusdam aliis; et
ante electionem sanationem nimis aride: et confra-
tionem spicarum, ante hanc autem istud caput, et
dubium quin idem hoc caput debeat hic collocari; et
de singulis quidem suis locis apparebit. Notandum hæc
tantum per diem festum, Pascha intelligendum, quod
eodem voce designatur cap. 127, n. 1, A, v. 5, B, v.
2, et cap. 142, n. 1, A, B, C, v. 15, 6, 17. Hujus
sententia antiquissimus auctor Irenæus, lib. 2, c. 39.
Qui verò tribus tantum paschibus prædicationem Chri-
sti comprehendunt, his verbis alium diem festum de-
notari volunt.

CAPUT XXXVII.

1. Languidus 58 annorum.

D. V. 1. Post hæc (Fer. 6 quatuor Temp. Quadr.)
† erat dies festus Judæorum (Lea. 25, 5; Deut. 16, 1),
et ascendit Jesus Jerosolymam. 2. Est autem Jeroso-
lymis Probatica (1) piscina que cognominatur He-
braicè Bethesda, quinque porticus habens. 5. In his
jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, clau-
dorum, aridorum, expectantium aque motum. 4. An-
gelus autem Domini descendebat secundum tempus in
piscinam; et movebatur aqua (2); et qui prior descen-
dit in piscinam post motionem aque, sanus fiebat à
quâcumque debebatur infirmitate. 5. Erat autem qui-
dam homo ibi, triginta et octo annos habens in in-
firmitate suâ. 6. Hunc cùm vidisset Jesus jacentem, et
cognovisset quia jam multum tempus haberet, dicit ei:
Vis sanus fieri? 7. Respondit ei languidus: Domine,
hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua,
mittat me in piscinam; dum venio enim ego, alius
ante me descendit. 8. Dicit ei Jesus: Surge, tolle gra-
batum tuum, et ambula. 9. Et statim sanus factus est
homo ille; et sustulit grabatum suum et ambulabat.
Erat autem sabbatum in die illo. 10. Dicebant ergo
Judæi illi qui sanatus fuerat: Sabbatum est, non li-
cet tibi tollere grabatum tuum. (Exod. 20, 11; Jerem.
17, 24.) 11. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille
mihi dixit: Tolle grabatum tuum, et ambula. 12. In-
terroga verunt ergo eum: Quis est ille homo qui dixit
tibi: Tolle grabatum tuum, et ambula. 13. Is autem
qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset: Jesus
enim declinav. à turbâ constitutâ in loco (5). 14. Postea
invenit eum Jesus in templo, et dixit illi: Ecce sanus
factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid
contingat. 15. Abiit ille homo, et nuntiavit Judæis,
quia Jesus esset, qui fecit eum sanum ¶. 16. Propterea
persequabantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in
sabbato (4).

2. Christi potestas duplex, vite et judici.

17. Jesus autem respondit eis: Pater meus usque

modò operatur, et ego operor. 18. Propterea ergo
magis quærebant eum Judæi interficere, quia non so-
lùm solvebat sabbatum, sed et Patrem suum dicebat,
Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Je-
sus, et dixit eis: 19. Amen, amen dico vobis: non
potest Filius à se facere quiddam, nisi quod viderit
Patrem facientem; quæcumque enim ille fecerit, hæc
et Filius similiter facit. 20. Pater enim diligit Filium,
et omnia demonstrat ei quæ ipse facit; et majora his
demonstrabit ei opera, ut vos miremini. 21. Sicut
enim Pater suscitavit mortuos et vivificavit, sic et Filius
quos vult vivificat. 22. Neque enim Pater judicat quem-
quam; sed omne judicium dedit Filio; 25. Ut omnes
honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Qui
non honorificat Filium, non honorificat Patrem qui mi-
sit illum. 24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum
meum audit, et credit ei qui misit me, hæbet vitam
æternam, et in judicium non venit, sed transiit
à morte in vitam. 25. (In commem. fid. def.) †
Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est,
quando mortui audient vocem Filii Dei; et qui audie-
rint vivent: 26. Sicut enim Pater habet vitam in se-
metipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso;
27. Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Fil-
ius hominis est. 28. Nolite mirari hoc, quia venit
hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt, audient
vocem Filii Dei: 29. Et procedent qui bona fecerunt
in resurrectionem vite (A, 126, 46); qui verò mala
egerunt, in resurrectionem judicii ¶. 30. Non possum
ego à meipso facere quiddam. Sicut audio judicio; et
judicium meum iustum est; quia non quero voluntatem
meam, sed voluntatem ejus qui misit me.

5. Testimonia potestatis Christi.

31. Si ego testimonium perhibeo de meipso, testi-
monium meum non est verum. 52. Alius est qui testi-
monium perhibet de me (A, B, C, 14, n. 1, et 67,
n. 2), et scio quia verum est testimonium quod per-
hibet de me. 53. Vos misistis ad Joannem, et testi-
monium perhibuit veritati. (Sup. 16 et 21; A, B, C,
43, n. 5.) 54. Ego autem non ab homine testimonium
accipio: sed hæc dico, ut vos salvî sitis. 55. Ille erat
lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis ad horam
exultare in luce ejus. 56. Ego autem habeo testimo-
nium majus Joanne: opera enim quæ dedit mihi Pa-
ter ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testi-
monium perhibent de me, quia Pater misit me. 37. Et
qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me
(Sup., v. 52); neque vocem ejus unquam audistis, ne-
que speciem ejus vidistis (Deut. 4, 12, 15): 38. Et
verbum ejus non habetis in vobis manens, quia quem
misit ille, huc vos non creditis. 59. Scrutamini Scri-
pturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habe-
re; et ille sunt quæ testimonium perhibent de me: 40.
Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.

4. Incredulitas Judæorum.

41. Claritatem ab hominibus non accipio; 42. Sed
cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vo-
bis. 43. Ego veni in nomine Patris mei, et non accipitis
me; si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

44. Quomodò vos potestis credere, quia gloriam
ab invicem accipitis, et gloriam quæ à solo Deo est,
non queritis? 45. Nolite putare quia ego accusaturus
sim vos apud Patrem; est qui accusat vos Moyses, in
quo vos speratis. 46. Si enim crederetis Moysi, crede-
retis forsitan et mihi; de me enim ille scripsit. (Gen.
3, 15, et 22, 18, et 49, 10; Deut. 18, 15.) 47. Si au-
tem illius literis non creditis, quomodò verbis meis
credetis? (VI. 1. Post hæc abiit, c. 57, n. 2.)

(1) Gr. apud Probaticam (subaudi, portam) erat pisci-
cina, quæ hebraicè dicitur Bethesda, hoc est, ut Syrus
habet, ביתחיסא, sed gutturales à Grecis omitti so-
lent; quæ vox significat domum, hanc locum gratiæ,
quod hic agroti divino beneficio sanarentur.

(2) Gr. turbabat aquam, scilicet angelus.

(3) Hinc patet Dominum hucusque non habuisse
concursum, et sicut privatum hominem latuisse.

(4) Gr. addit: Et quærebant illum occidere; quod
forte omissum est in quibusdam libris quasi super-
vacaneum, quia infra repetitur, v. 18.

CONFRICATIO SPICARUM IN SABBATO.

Confricationem non contigisse ante Pascha, scilicet inde li-
quet, quod vegetes non essent mature nisi post Pascha;
Unde commodius quam hæc historia videtur non
potuisse collocari.

CAPUT XXXVIII.

A. XII. 1. In illo
tempore abiit Je-
sus per sata sab-
bato.

C. VI. 4. Factum
est autem.

A. Discipuli au-
tem ejus

C. Cùm transiret
per sata,

A. Cæperunt vel-
lere spicas.

C. Vellebant di-
scipuli ejus spi-
cas, et manduca-
bant.

A. Pharisei au-
tem.

B. 24. Pharisei
autem dicebant ei:

C. Dicebant illis:
Quid facitis quod
non licet in sab-
bato?

B. 25. Et ait il-
lis:

A. 5. At ille dixit
eis: Non legis
quid fecerit Dau-
vid, quando eu-

C. Et respondens Jesus ad
eos, dixit:

B. Nonquàm legis
quid fecerit Da-
vid, et esurit ipse, et
cui cum eo, e-

C. 5. Et respondens Jesus ad
eos, dixit:

A. 5. At ille dixit
eis: Non legis
quid fecerit Dau-
vid, quando eu-

B. Nonquàm legis
quid fecerit Da-
vid, et esurit ipse, et
cui cum eo, e-

C. 5. Et respondens Jesus ad
eos, dixit:

A. 5. At ille dixit
eis: Non legis
quid fecerit Dau-
vid, quando eu-

B. Nonquàm legis
quid fecerit Da-
vid, et esurit ipse, et
cui cum eo, e-

C. 5. Et respondens Jesus ad
eos, dixit:

A. 5. At ille dixit
eis: Non legis
quid fecerit Dau-
vid, quando eu-

B. Nonquàm legis
quid fecerit Da-
vid, et esurit ipse, et
cui cum eo, e-

C. 5. Et respondens Jesus ad
eos, dixit:

riti, et qui cum eo erant : A. Quomodo intravit in domum Dei ; C. Nec hoc legis quod fecit David ; cum esurisset ipse , et qui cum illo erant : 4. Quomodo intravit in domum Dei.

A. Et panes propositionis comedit , quos non licebat ei edere , neque his qui cum eo erant , nisi solis sacerdotibus ?

B. Et panes propositionis manducavit , quos non licebat manducare , nisi sacerdotibus , et dedit eis qui cum coerant ?

C. 5. Et dicebat illis : Quia Dominus est Filius hominis etiam sabbati . A. 8. Dominus enim est Filius hominis etiam sabbati .

(1) Iterum non legitur à Grecis , et si legatur , significat aliàs , seu aliam calumniam , ut significat C.

(2) De sabbato secundo-primo multi multa , sed omnia incerta ; aliqui interpretantur : Sabbatum primum post secundam diem Paschæ ; alii verò ; Sabbatum quod incidebat in aliquem diem festi Pentecostes : tria enim sabbata fuisse aiunt quæ dicebantur *paschæ* , id est , *maxima* ; sed ita ut sabbatum paschale diceretur *primum-primum* ; sabbatum Pentecostes *secundo-primum* ; sabbatum Tabernaculorum , *tertium-primum* .

(3) Id tamen sub Achimelecho contigisse narratur 1 Reg. 21 , cujus filius erat Abiathar . Respondent quidam patrem et filium hiominis fuisse , quod probare conantur ex 2 Reg. 8 , 17 , et 1 Paralip. 54 , 5 . Alii Abiatharem Achimelechi filium adfuisse rei quæ hic narratur , ipsumque tum patris , tum Davidis factum probasse .

MANUS ARIDA.

CAPUT XXXIX.

1. Manus arida sabbato curata.

C. VI. 6. Factum est autem et in alio sabbato ,

A. XII. 9. Et cum inde transisset ,

A. Venit in synagoga . C. Ut intraret in synagoga , et

21, 6) in domum Dei sub Abiathar (5) principe Sacerdotum ,

10. Et ecce homo manum habens aridam . B. III. 4. Et introiit iterum in synagoga ; et erat ibi homo habens manum aridam . 2. Et observabant eum , si sabbatis curaret , ut accusarent illum .

C. Et panes propositionis sumpsit , et manducavit , et dedit his qui cum ipso erant ; quos non licet manducare , nisi tantum Sacerdotibus ? (Exod. 29, 52 ; Levit. 8, 51 , et 24, 9 ; Num. 28, 9.)

A. 5. Aut non legis in lege , quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant , et sine crimine sunt ? 6. Dico autem vobis , quia templo major est hic . 7. Si autem secretis quid est : Misericordiam volo , et non sacrificium ; (sup. 54 , n. 2 ; Ose. 6, 6 ; 1 Reg. 15, 22) nunquam condemnassetis innocentes .

B. 27. Et dicebat eis : Sabbatum propter hominem factum est , et non homo propter sabbatum .

8. Itaque Dominus est Filius hominis etiam sabbati .

nagogam eorum . doceret . Et erat ibi homo , et manus ejus dextra erat arida . 7. Observabant autem scribæ et pharisæi si in sabbato curaret , ut invenirent unde accusarent eum .

B. III. 4. Et introiit iterum in synagoga ; et erat ibi homo habens manum aridam . 2. Et observabant eum , si sabbatis curaret , ut accusarent illum .

A. Et interrogabant eum dicentes : Si licet sabbatis curare ? ut accusarent eum .

3. Et ait homini habenti manum aridam : Surge in medium . 4. Et dixit eis : Licet sabbatis benefacere , an malè ? animam salvam facere , an perdere ?

B. At illi tacebant .

A. 11. Ipse autem dixit illis : Quis erit ex vobis homo (Deut. 22, 4) , qui habeat ovem unam , et si ceciderit hæc sabbatis in foveam , nonne tenebit , et levabit eam ? 12. Quanto magis melior est homo ove ? Itaque licet sabbatis benè facere .

C. 10. Et circumspiciens eos cum ira , contristatus super cæcitate cordis eorum ,

A. 15. Tunc ait homini : Extende manum tuam . Et extendit , et restituta est

B. Dixit homini : Extende manum tuam . Et extendit , et restituta est manus illi .

2. Multorum curatio .

A. 14. Exeuntes autem Pharisei statim cum Herodiani consilium faciebant adversus eum , quomodo perderent eum .

B. 7. Jesus autem . A. 15. Jesus autem sciens recessit inde ; et

A. Secuti sunt eum multi . B. Cum discipulis suis recessit ad mare ; et multa turba à Galilæa et Judæa secuta est eum (A. c. seq. , n. 1 , v. 25 , C. ibid. , n. 2.) . 8. Et ab Jerosolymis , et ab Idumæa , et trans Jordanem ; et qui circa Tyrum et Sidonem , multitudo magna , audientes quæ faciebat , venerunt

ad eum . 9. Et dixit discipulis suis , ut navicula sibi deserviret propter turbam , ne comprimerent eum : 10. Multos enim sanabat , ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quoquoque habebant plagas .

A. Et curavit eos omnes : 16. Et præcepit eis ne manifestum eum facerent .

B. 11. Et spiritus immundi , cum illum videbant , procidebant ei ; et clamabant dicentes : 12. Tu es Filius Dei . Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum .

3. Christi mansuetudo .

A. 17. Ut admireretur quod dictum est per Isaiam prophetam , dicentem (c. 42 , v. 1) : 18. Ecce puer meus quem elegi , dilectus meus , in quo benè complacuit anima mee . Nonam spiritum meum super eum , et iudicium gentibus nuntiabit . 19. Non contendet , neque clamabit , neque audiet aliquis in plateis vocem ejus ; 20. Arundinem quassatam non confringet , et linnam fumigantem non extinguet , donec eiciat ad victoriam iudicium : 21. Et in nomine ejus gentes sperabunt . (22. Tunc oblatus est (1) , c. 49 , n. 1.)

(1) Subjicit A. multi et cæci curationem , non quòd in hoc successu contingerit ; contigit enim in domo eorum Pharisæis . Vide itul. cap. 49 . Sed à ab hoc insigni miraculo cum crepisset narrare que in secundo reditu è Judæa contigissent , redit ad continuandam narrationem : et nota hanc vocem , tunc , ut jam alibi diximus , non semper pertinere ad tempus rei proximè narrate ; ut nec , in illo tempore , illis diebus , et similes .

ELECTIO DUODECIM APOSTOLORUM. SERMO IN MONTE .

Electionem et sermonem facta esse in supra descripto successu , colligitur , non tantum quia B. et C. sic narrat ; et quòd hæc verba C. in illis diebus , omnino pertinent ad tempus turbæ iam congregatæ (quoniam enim B. non significaverat quo tempore Dominus ascendisset in montem , id C. explicuit) , sed et multo magis ex eo quòd eadem sit turba coram quâ A. et C. dicunt habitum sermonem , cum eâ quæ describitur à B. in recessu , et de quâ tam B. quam C. dicunt , quòd quererent tangere Dominum . Hunc verò sermonem antecipisse A. , ut miraculorum narrationi doctrinam præponeret , apud omnes constat : non est enim dubium quin idem sermo describitur ab A. et C. ; nam et initium idem est , et progressus (nisi quòd A. Ionæ plurimè offerat) , et eadem conclusio ; habitusque est eorum turbæ quam describit B. in recessu , et insinuat A. in fine cap. sui 4. , proximè ante sermonem . Sed advertendum Dominum primum recessisse ad mare , ibique ne comprimeretur à turbâ , de navis docuisse , et curasse omnes , ac injunctis ne ipsum manifestarent ; tum sub vesperam , ut turbam fugeret , subisse in montem , et nonne vocasse discipulos , et ordinasse duodecim Apostolos : ac tunc cum eis descendisse , et eandem turbam adhuc maximè parte ibi inventam fuisse . Quomodo autem consentiant A. et C. , contextus et annotationes ostendant .

CAPUT XL.

1. Electio 12 Apostolorum .

A. IV. 25. Et circuibat Jesus (inf. 56 , n. 1 , v. 35) totam Galilæam (1) , docens in synagogis eorum , et predicans Evangelium regni ; et sanans omnem languorem , et omnem infirmitatem in populo . 24. Et alibi opinio ejus in totam Syriam , et obtulerunt ei omnes malè habentes (A. B. C. 28) , variis languori-

bus et tormentis comprehensos , et qui demonia habebant , et lumaticos , et paralyticos , et curavit eos . 25. Et secuta sunt eum turbæ multe (B. sup. , n. 2 ; C. inf. , n. 2) de Galilæa , et Decapoli , et de Jerosolymis , et de Judæa , et de trans Jordanem .

C. VI. 12. Factum est autem in illis diebus (In fest. S. Barth. ap.)

† exiit in montem .

B. III. 15. Et ascendens in montem

C. Vocavit eos . B. vocavit ad se quos voluit ipse

(A. B. C. 56 , n. 2) .

C. Discipulos suos .

B. Et venerunt ad eum . A. Et cum sedisset , accesserunt ad eum discipuli ejus .

C. Et elegit . B. 14. Et fecit ut essent

C. Ex ipsis . B. Duodecim cum illo ,

C. Quos et Apostolos nominavit ;

B. Et ut mitteret (2) eos prædicare . 15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates , et eiciendi

dæmonia . 16. Et imposuit (A. 56 , n. 2 , v. 2.) Simoni nomen Petrus (5) ; 17. Et Jacobum Zebedæi , et Joannem fratrem Jacobi ;

et imposuit eis nomina , Boanerges , quod est , filii tonitru ; 18. Et Andream , et Philippum , et Bartholomæum ; 15. Mattheum , et Thomam , et Jacobum Alphaï ,

et Simonem Chananæum , qui vocatur Zelotes ; 16. Et Judam Jacobi (seu Thaddæum) , et Judam Iscariotem , qui fuit proditor .

14. Simonem , quem cognominavit Petrum , et Andream fratrem ejus ; Jacobum et Joannem ; Philippum et Bartholomæum ; 15. Mattheum et Thomam ; Jacobum Alphaï ,

B. Et Thaddæum , et Simonem Chananæum ; 19. Et Judam Iscariotem , qui et tradidit illum . (20. Et veniunt ad domum

(4) , c. 49 , n. 1 .

C. Et Simonem Chananæum , qui vocatur Zelotes ; 16. Et Judam Jacobi (seu Thaddæum) , et Judam Iscariotem , qui fuit proditor .

14. Simonem , quem cognominavit Petrum , et Andream fratrem ejus ; Jacobum et Joannem ; Philippum et Bartholomæum ; 15. Mattheum et Thomam ; Jacobum Alphaï ,

B. Et Thaddæum , et Simonem Chananæum ; 19. Et Judam Iscariotem , qui et tradidit illum . (20. Et veniunt ad domum

(4) , c. 49 , n. 1 .

2. Miracula .

17. Et (in comptur. Marth.) † descendens (5) cum illis stetit in loco campestri , et turba discipulorum ejus , et multitudo copiosa plebis ab omni Judæa , et Jerusalem , et maritima , et Tyri , et Sidonis (B. 59 , n. 2. A. sup. , n. 1 , v. 25) ; 18. Qui venerant ut audirent eum , et sanarentur à languoribus suis . Et qui vexabantur à spiritibus immundis , curabantur . Et omnis turba quærebat eum tangere ; quia virtus de illo exibat , et sanabat omnes † .

5. Beneditio .

20. Et ipse elevatis oculis in discipulos (6) suos , A. 2. Et aperiens os suum , docebat eos , dicens ; C. Dicebat : Beati

3. Beati pauperes spiritu , quo-

pauperes, quia bestrum est regnum Dei. 21. *Beati qui nunc exultis, quia saturabimini.* 22. *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.*

5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (Is. 61, 2, 3, et 66, 10). 6. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur (Isa. 65, 13). 7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. 8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Psal. 25, 4). 9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. 10. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum (1 Pet. 2, 20, et 3, 14, et 4, 14).

A. 11. *Beati estis.* C. 22. *Beati eritis, cum vos oderint homines,*

A. *Cum maledixerint vobis,*

C. *Et cum separaverint vos, et reprobraverint, et egerint nomen vestrum tanquam malum, propter Filium hominis;*

A. *Et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me.*

A. 12. *Gaudete, et C. 25. Gaudete in illa die, et exultate quoniam exultate; ecce enim merces vestra merces vestra copiosa est, in caelis.*

C. *Secundum haec* A. *Sic enim persecuti sunt prope enim faciebant phetas qui fuerunt ante vos, prophetas.*

C. *Patres eorum.* 24. *Veritatem vobis dixitibus, quia habetis consolationem vestram (Amos. 6, 1. Ecl. 31, 7). 25. Vobis qui saturati estis, quia esurietis (Is. 65, 13). Vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis. 26. Vobis cum benedixerint vobis homines; secundum haec enim faciebant pseudoprophetae patres eorum. (27. *Sed vobis, c. seq., n. 6.)**

(1) Quae A per anticipationem dixit, nunc suo ordini restituta sic accipienda sunt quasi quaedam recapitulatio eorum, quae prius ex B et ex ipso A allata sunt praeced. cap.

(2) Non significat B, jam missos, sed jam ordinatos ut mitterentur; ipse enim B postea describit eorum missionem, cap. 56, n. 2. Verisimile autem est eos etiam hic aliquam accepisse potestatem curandi, et factasse totam; postea tamen missos ut exequerentur, et potestate accepta uterentur.

(3) Non hic, sed dii ante; credere tamen est, id hic repetitum ob mysterium, hieque Jacobum et Joannem accepisse nomina *Boanerges*.

(4) B proxime subjicit reditum in domum cum curatus fuit demoniacus, quia reliqua media omisit; et nota demoniacum non fuisse curatum primo accessu in domum ex reditu e Judaee, sed secundo; B autem sic narrat quasi primo accessu contigerit, quia intermedia omisit.

(5) Quod A sermone in monte, et à Christo sedente habitum significat, C verò Christum descendisse et stitisse in loco campestri, contraria non sunt: Christus enim primum ascendit cum Apostolis in montem cacumen; deinde vero in ejusdem montis locum inferiorem, magis aequabilem et turburam capaeum descendit; ubi quidem stetit dum agrotos curaret, ut dicit C; postea verò sedit doctoris in morem, ut A indicat. Sic Augustinus.

(6) Praecipuae partes ad discipulos pertinent; idè

tam A quam C dicitur dictum discipulis; non tamen coram solis discipulis; cum in fine ejusdem sermonis A testetur turbam audivisse.

1. CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE.

In his quae continent continuationem sermonis Domini, nulla habet A, quae passim à B et C dicta sunt; et fieri potest ut C quaedam per recapitulationem, et A novum per anticipationem dixerint; praesertim cum à hic videtur summam evangelicæ doctrinae voluisse comprehendere, licet diversis locis et temporibus tradita. Tamen quia fieri etiam potest ut quaedam scriptura dicta fuerint, nulla eo loco relicta sunt quo vult narrata ab Evangelistis; quaedam verò hic translata. (V. annot. 2 hujus cap.)

CAPUT XLII.

1. *Sal. Lux. Lex perficienda.*

A. V. 15. (In com. Doct.) † Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur (B, 70, n. 4, v. 49, C, 92, v. 34) ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculetur ab hominibus. 14. Vos estis lux mundi. Non potest civilis abscondi supra montem posita. 15. Neque accendunt lucernam, et ponunt eam sub modio (C, 49, n. 8; B, C, 51, n. 4); sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt.

16. Sic luceat lux vestra coram hominibus (1 Pet. 2, 12), ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in caelis est. 17. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas; non veni solvere, sed adimplere. 18. Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum et terra, iota unum (C, 94, n. 2, v. 17), aut unus apex non praeteribit à lege, donec omnia fiant. 19. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis (Jac. 2, 10), et docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum; qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum (1 Pet. 2, 10). (Dom. 3 post Pent.) † Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra plusquam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum.

2. *Documenta evangelica de mansuetudine.*

21. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides (Exod. 20, 15; Deut. 5, 17); qui autem occiderit, reus erit iudicio. 22. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus (1) erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo: Raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit: Fatue, reus erit gehennae ignis. 23. Si ergo offers manus tuam ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te; 24. Relinque ibi manus tuam ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo; et tunc veniens offers manus tuam.

A. 25. *Esto consentiens adversario tuo citò, diam es in via cum eo; non fortè tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris.* C. XII. 58. *Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem (2), in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad iudicium, et iudex tradat te exactori, et exactor mittat te in carcerem.* 59. *Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas. (XIII. 1. Aderant autem, c. 87.)*

26. *Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantum.*

5. *De continentia.*

A. 27. Audistis quia dictum est antiquis: Non moechaberis (Ibid., v. 14 et 18). 28. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. 29. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te (A, B, 70, n. 4, v. 9, 46), erue eum, et projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. 50. Et si dextra manus tua scandalizat te (A, B, 46, v. 8, 42), abscede eam, et projice abs te; expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. 51. Dicitum est autem (Deut. 24, 1): Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudi. 52. Ego autem dico vobis: Quia omnis qui dimiserit uxorem suam (A, B, C, 95, n. 1; 1 Cor. 7, 10), excepta fornicationis causa, facit eam moechari; et qui dimissam duxerit, adulterat.

4. *De Juramentis.*

53. Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis (Exod. 20, 7; Lev. 19, 12; Deut. 5, 41); reddes autem Domino juramenta tua. 54. Ego autem dico vobis, non jurare omnino (Jac. 5, 12), neque per caelum, quia thronus Dei est; 55. Neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Hierosolymam, quia civitas est magni regis; 56. Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. 57. Sit autem sermo vester, est, est (Ibid.): non, non; quod autem hic abundantius est, à malo est.

5. *De patientia.*

58. Audistis quia dictum est (Exod. 21, 24; Lev. 24, 20; Deut. 19, 21): Oculum pro oculo, et dentem pro dente. 59. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percussit in maxillam, praebete illi et alteram.

C. VI. 29. *Et qui te percussit in maxillam tuam, praebete illi et alteram. Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam non prohibere.*

40. Et ei qui vult tecum iudicio contendere (1 Cor. 6, 7), et tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. 44. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo, 42. Qui petit à te, da ei; et volenti mutuari à te petenti te tribue; (Deut. 15, 8, et seq.), ne avertaris.

C. Et qui aufert quia tua sunt, ne repetas.

6. *De dilectione inimicorum.*

51. Et prout vultis ut faciant vobis homines (A. 45, n. 5, v. 12), et vos facite illis similiter. (52. *Et si diligitis, infra.*)

A. 43. (Fer. 6 post Cineres), † Audistis quia dictum C. 27. *Sed vobis est: Diliges proximum tuum (Lev. dico, qui auditis: 49, 18 et 54), et odio habebis inimicum tuum.*

Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos.

Et orate pro calumniantibus vos. (29. Et qui te percussit, supra, n. 5.)

52. *Et si diligitis eos qui vos diligunt, quae vobis est gratia?*

C. Nam et peccatores diligentes se diligunt, 53. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quae vobis est gratia? si quidem et peccatores hoc faciunt. 54. Et si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere, quae gratia est vobis? nam et peccatores peccatoribus feneratorum, ut recipient aequalia.

A. 47. Et si salutareritis fratres vestros tantum? quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt (4).

C. 55. Verumtamen diligite inimicos vestros; benefacite et mutuum date, nihil inde sperantes; et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. 56. (Dom. 4 post Pentec.) † Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est. (57. *Nolite iudicare, c. 45, n. 1.*)

A. 48. Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester caelestis perfectus est.

(1) Graeci hic addunt *etiam*, temere.
(2) Satis verisimile est, ut diximus, multa ab A hic translata quae à Christo variis locis et temporibus dicta sunt, ut patet ex Bet C; sed quia incertum est quod quidque tempore dictum sit, satius visum est quandoque huc referre quae ab aliis dicta sunt, ut quod hic habet C, quam seriem hujus eximii sermonis interrompere.
(3) Hic additur à Graecis: *Benedicite maledicentibus vos, εὐλογεῖτε κατακατηύου ὕμῶν.*
(4) In Gr. hic *καὶ ἔθνη*, publicani, sicut et vers. praeced.

2. CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE.

CAPUT XLII.

1. *De eleemosyna.*

A. VI. 4. Attendite ne iustitiam (1) vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in caelis est. 2. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocrite faciunt in synagogis et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 5. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua; 4. Ut sit eleemosyna tua in abscondito; et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi (2) 1.

2. *De Oratione.*

5. Et cum oratis, non eritis sicut hypocrite, qui

amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum (4 Reg. 4, 33), et clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito; et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 7. Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici; putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. 8. Nolite ergo assimilari eis; scit enim Pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis eum. 9. Sic ergo vos orabitis (C. 82, n. 1): Pater noster, qui es in caelis; sanctificetur nomen tuum. 10. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo, et in terra. 11. Panem nostrum supersubstantialem (5) da nobis hodie. 12. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. 13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo (4). Amen. 14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum (B. 111, n. 5, v. 25); dimittet et vobis Pater vester caelestis delicta vestra. 15. Si autem non dimiseritis hominibus (inf. 71, n. 5, v. 33; B. *ibid.*, v. 26), nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

5. De Jejunio.

16. (Fer. 4. Cinerum.) † Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes; externam enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. 17. Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava; 18. Ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo qui est in abscondito; et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

4. Non thesaurizandum in terra.

19. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra (C. 85, n. 2, v. 33; 1 Tim. 6, 19, ubi ergo et tinea demolitur; et ubi fures effodiunt et furantur. 20. Thesaurizate autem vobis thesauros in caelo, ubi neque ergo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur. 21. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum †.

5. Oculis simplex.

22. Lucerna corporis tui est oculus (5) tuus (C. 49, n. 8, v. 34). Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. 23. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebrae sunt, ipse tenebrae quantae erunt?

6. Vana sollicitudo. (V. *ead.* de re, c. 85, n. 2, C.)

24. (Dom. 14 post Pent.) † Nemo potest duobus dominis servire (C. 94, n. 2, v. 15); aut enim unum odio habebit, et alterum diliget; aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potest Deo servire et mammonae. 25. Ideo dico vobis (Ps. 54, 25, 1 Pet. 5, 7; Philip. 4, 6, ne solliciti sitis animae vestrae, quid manducetis (6); neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? 26. Respiciete volatilia caeli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et Pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? 27. Quis autem vestrum

cogitans potest adiciere ad staturam suam cubitum unum? 28. Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent; 29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut tunica istis. 30. Si autem fenam agri, quod hodie est, et cras in cilicium mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, modice fidei? 31. Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? 32. Haec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. 33. Querite ergo primum regnum Dei, et iustitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis †. 34. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi; sufficit diei malitia (7) sua.

(4) Gr. *ελευθερωθητε*, quoniam non desint codices qui habent *ελευθερωθητε*; et ita legitur patet. Syrum et Arabem. Sensus idem; iustitia enim hic cleemosynam significat.

(5) Tum hic, tum seq. vers. 6 et 18, Graeci addunt, *εσθη ελευθερωθη*, in proptulo.

(6) In Gr. *ελευθερωθη*, sicut et apud C, cap. 82, n. 1, ubi noster interpres optime verit. *quotidianum*, quamquam enim vox Graeca significat proprie, crastinum (nam *ελευθερωθη* dies sequens est, ut Act. 7, v. 26. Et in Hebraeo Nazaraeorum erat, *panem crastini*, id tamen non tam futurum significat, quam continuum, ac singulis diebus definitum; quasi dictum esset: Da nobis hodie panem quo singulis diebus egemus.

(7) Quod hic sequitur in Graeco: *Quoniam tuum est regnum, potestas, et gloria in saecula saeculorum*, cum nullus Latinorum habeat, nec exponatur ab ullo interprete praeter Chrysostomum, hic translatus videtur ex Graecorum liturgia.

(8) Gr. absolute habet, *lucerna corporis est oculus*, sicut et apud C, cap. 49, n. 8, ubi cum idem narret dictum a Christo, quod hic A. cur hic non retulerimus, vide annot. 5 ejusdem cap. 49.

(9) Additur hic in Gr: *Aut quid bibatis.*

(10) Gr. *ελευθερωθη*, *multitudo*, pro *ελευθερωθη*, afflictio, quia Hebraicum *עזרה* Rara utrumque significat: in Evangelis enim multo hebraismi.

5. CONTINUATIO SERMONIS IN MONTE

CAPUT XLIII.

1. Non judicandum.

A. VII. 1. Nolite judicare, ut non judicemini.

C. VI. 57. Nolite judicare (Rom. 2. 1.) et non judicabimini; nolite, condemnare, et non condemnabimini; dimitte, et dimittemini. 58. Date, et dabit vobis; mensuram bonam, et conferant, et coagiatam, et super effluentem dabant in situum vestrum.

C. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

2. Caecus caecum ducens. Festuca. C. 59. Dicebat autem illis et similitudinem: Numquid potest caecus caecum ducere (A, 60, n. 5, v. 14)? nonne ambo in foveam cadunt?

40. Non est discipulus super magistrum (A, 56,

n. 4, v. 24. D. 451, n. 4, v. 16, et 454, n. 5, v. 20): A. 5. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? 4. Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejciam festucam de oculo tuo; et ecce trabes est in oculo tuo? 5. Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejcicere festucam de oculo fratris tui.

5. Sacra prudenter dispensanda.

A. Nolite dare sanctum canibus, neque mittitis margaritas vestras ante porcos, ne forte concitent eam pedibus suis, et conversi dirumpant vos.

A. Petendum, querendum, pulsandum.

7. Petite, et dabitur vobis; querite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis (C. 82, n. 2; A. B, 111, n. 3; D, 155, n. 1, et 155, n. 4; Jac. 1, 5). 8. Omnis enim qui petit, accipit; et qui querit, invenit; et pulsanti aperietur. 9. Aut quis ex vobis homo, quem si petierit illius suus panem, numquid lapidem porriget ei (C. *ibid.*, v. 11)? 10. Aut si piscem petierit, numquid serpentem porriget ei? 11. Si ergo vos, cum sitis mali, nobis bona data dare illis vestris; quanto magis Pater vester qui in caelis est, dabit bona petentibus se?

5. Arcta via.

12. Omnia ergo quaecumque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis (C. 41, n. 6, v. 34). Haec est enim lex et propheta. 13. Intrate per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via est quae ducit ad perditionem, et multi sunt qui intrant per eam (C. 90, n. 1, v. 24). 14. Quam angusta porta, et arcta via est, quae ducit ad vitam; et pauci sunt qui inveniunt eam!

6. Falsi prophetae. Arbor ex fructu.

15. (Dom. 7 post Pent.) † Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: 16. A fructibus eorum cognoscetis eos.

A. Numquid colunt? C. 45. Non est enim arbor bona, figunt de spinis quae facit fructus malos (A, 49, n. 5, v. 35); aut de tribu fructum bonum. 44. Unaquaque enim arbor de fructu suo cognoscitur; neque enim de spinis colligunt ficus; neque de rubo vindemiant uvam.

A. 17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. 18. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere: 19. Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur

(sup., 15, n. 4). 20. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

C. 45. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum; et malus homo de malo thesauro profert malum. (A, 49, n. 5, v. 34.) Ex abundantia enim cordis os loquitur.

7. Opera, non verba.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine; et non facitis quae dico?

A. 21. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum †. 22. Multi dicunt mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo demonia ejecimus, et in nomine tuo virtutes multas fecimus? 23. Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos (C. 90, n. 1, v. 27); discedite a me, qui operamini iniquitatem (Ps. 6, 9)

8. Edificans super petram: super arenam.

A. 24. Omnis ergo qui audit verba mea haec, et facit ea, assimilabitur viro A. Sapienti C. Edificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram. Inundatione autem facta illius est flumen domui illi, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super eam movere; fundata enim erat super petram. 26. Et omnis qui audit verba mea haec, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam (Ezech. 13, 11 et seq.);

C. 47. Omnis qui venit ad me, et audit sermones meos, et facit eos (Rom. 2, 13, Jac. 1, 22 et 25); ostendam vobis cui similis sit. 48. Similis est homini C. Edificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum super petram. Inundatione autem facta illius est flumen domui illi, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super eam movere; fundata enim erat super petram. 26. Et omnis qui audit verba mea haec, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam (Ezech. 13, 11 et seq.);

A. 25. Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et non cecidit: fundata enim erat super eam movere; fundata enim erat super petram. 26. Et omnis qui audit verba mea haec, et non facit ea, similis erit viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam (Ezech. 13, 11 et seq.);

C. In quam illius est fluvius,

A. 27. Et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam: A. Et cecidit; et C. Et continuo cecidit (1); et facta est ruina domus illius magna. (VII. 1. Cum autem, c. 45.)

A. 28. Et factum est, cum consummasset Jesus verba haec, admirabantur (2) turbae super doctrinam ejus (B, C, 27): 29. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribae eorum, et Pharisei.

(1) Qui conferre volent initium, medium, et finem, totumque progressum sermonis, dubitare non poterit, qui idem sit sermo ab A et C descriptus; imo quae A hic solus narrat, ab eo congesta videntur ad summam doctrinam alius locis et temporibus tradite; nam penes omnia alius locis habet C.

(2) Hinc constat coram turbis sermonem habitum; ac proinde turbas montem ascendisse, sed non in excelsis caucumen. V. annot. 5, c. 40.